

■ عدم نظارت کافی بانک مرکزی بر شبکه بانکی کشور در شکل‌گیری ابربدهکاران بانکی سهم بسیار بالایی دارد. دولت و بانک مرکزی ابزارهایی دارند برای اینکه افراد را موظف کنند تسهیلات دریافتی خود را باز پرداخت کنند و از این ابزارها هم استفاده می‌کنند. با وجود این ابزارها اما بسیاری اوقات فشار افکار عمومی تاثیرگذاری بیشتری دارد، در شرایطی که ابزارها و فشارهای دولت و بانک مرکزی موثر نیست که افراد برای بازپرداخت تسهیلات دریافتی مراجعه کنند و بدهی‌های معوقه خود را که سال‌ها پرداخت نکرده‌اند، بپردازند، افشای این اطلاعات بسیار موثر است

بوده است. بدین ترتیب این اقدام موجب شده افرادی که به دنبال سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی و ایجاد اشتغال هستند، کنار گذاشته شوند.

در تعریف وزارت اقتصاد از ابربدهکار بانکی، این واژه به افرادی اطلاق می‌شود که ۱۰ درصد از اندوخته بانک‌ها را در قالب تسهیلات دریافت کرده و در واقع دارنده تسهیلات کلان بانکی محسوب می‌شوند، بنابراین افرادی که تسهیلات کلان دریافت کرده‌اند ولی اقساط آن را به بانک پرداخت نکنند، به عنوان ابربدهکار بانکی شناخته می‌شوند.

موضوع انتشار ابربدهکاران بانکی مربوط به این دولت نیست و در دولت‌های گذشته نیز این موضوع مطرح بود، لیکن اقدامات جدی برای این امر تاکنون انجام نشده بود اما تیم اقتصادی دولت سیزدهم و در رأس آن وزارت اقتصاد پس از دستور رئیس‌جمهور به صورت جدی پیگیر انتشار اسامی بدهکاران بانکی شد.

دولت سیزدهم هم بر همین اساس افشای اطلاعات بدهکاران بانکی را در دستور کار قرار داده اقدامی که همواره با مقاومت شدیدی از سوی برخی بانک‌ها و ذی‌نفعان مواجه می‌شد. البته قبل از اینکه این تکلیف در بودجه سال جاری گنجانده شود، شبکه‌های بانکی بر اساس آیین‌نامه‌های مربوط از نیمه دوم دهه ۱۳۸۰ مکلف به انتشار لیست بدهکاران و جزئیات تسهیلات و تعهدات کلان بوده‌اند ولی هیچ‌گاه این اتفاق نیفتاد تا اینکه دولت سیزدهم به صورت جدی آن را پیگیری و اجرایی کرد.

منجمد شدن هزاران میلیارد تومان از منابع بانک‌ها در دست دهنای معدوم، ضمن اینکه باعث شده توان شبکه بانکی برای تسهیلات‌دهی به بخش‌های حقیقی اقتصاد کاهش یابد، به دلیل ورود این تسهیلات به بازارهای سفته‌بازانه، اثر منفی دیگری برای اقتصاد و مردم به همراه داشته است. حال انتشار این لیست که قرار است در آینده مشمول بانک‌های خصوصی و بدهکاران زیر ۱۰۰ میلیارد تومان هم شود، موجب می‌شود این سرمایه‌های کلان از حبس ابربدهکاران خارج شده و در خدمت اقتصاد ملی قرار گیرد.

■ افزایش مراجعه ابربدهکاران بانکی برای تسویه حساب فارغ از ایراداتی که در فهرست منتشر شده ابربدهکاران بانکی بیان شد، طبق اظهارات مسؤولان، مراجعات تسهیلات‌گیرندگان بزرگ بانکی برای بازپرداخت وام خود افزایش یافته است. رئیس شورای هماهنگی بانک‌های دولتی درباره مراجعه بدهکاران کلان بانکی بعد از اعلام اسامی ابربدهکاران می‌گوید: مراجعه شرکت‌های بدهکار بزرگ بیشتر شده است و بسیاری از این شرکت‌ها در حال مذاکره با بانک‌ها و تسویه حساب بدهی‌شان هستند.

■ نبود نظارت کافی بر شبکه بانکی از عوامل شکل‌گیری ابربدهکاران

عدم نظارت کافی بانک مرکزی بر شبکه بانکی کشور در شکل‌گیری ابربدهکاران بانکی سهم بسیار بالایی دارد. دولت و بانک مرکزی ابزارهایی دارند برای اینکه افراد را موظف کنند تسهیلات دریافتی خود را بازپرداخت کنند و از این ابزارها هم استفاده می‌کنند. با وجود این ابزارها اما بسیاری اوقات فشار افکار عمومی تاثیرگذاری بیشتری دارد، در شرایطی که ابزارها و فشارهای دولت و بانک مرکزی موثر نیست که افراد برای بازپرداخت تسهیلات دریافتی مراجعه کنند و بدهی‌های معوقه خود را که سال‌ها پرداخت نکرده‌اند، بپردازند، افشای این اطلاعات بسیار موثر است. با افشای اطلاعات ابربدهکاران بانکی، دریافت‌کنندگان این تسهیلات مجبور می‌شوند زیر فشار افکار عمومی، بدهی‌های خود را پرداخت و به این ترتیب منابع بانک‌ها را از قفل‌شدگی خارج کنند. پیش‌تر بیان شد اسامی منتشر شده فعلی درباره ابربدهکاران کافی نیست، در واقع گام اول از سوی وزارت اقتصاد در این زمینه برداشته شده اما طبق شواهد این اطلاعات کامل نبوده و برای همه بانک‌ها نیست، پس باید افشای اطلاعات دریافت‌کنندگان تسهیلات کلان به صورت کامل منتشر شود تا این حرکت به سرانجام برسد.

به واسطه نقش نظارتی بانک مرکزی، بانک‌ها باید موظف شوند پروژه‌ها را از زیایی و سنجش کنند که آیا این تسهیلات بازگشت و سودآوری دارد یا خیر. با توجه به وضعیت کنونی، نظارت بانک مرکزی در این زمینه کافی نیست.

گزارش «وطن‌امروز» از مزایا و ابهامات فهرست منتشر شده ابربدهکاران بانکی

انتشار نام ابربدهکاران، لازم اما ناکافی

اشکال اصلی این فهرست آن است که تفکیکی بین مطالبات جاری و مطالبات غیر جاری بانک‌ها ایجاد نشده است

بی‌اعتمادی سپرده‌گذاران به سیستم بانکی و مهاجرت سپرده آنها به بخش‌های غیرمولد و واسطه‌گری می‌شود. در سیستم بانکی وضعیت بدهکاران بانکی را رصد می‌کنند و چنانچه موفق به اخذ بدهی از این افراد نشوند، آنها را به بانک مرکزی واگذار می‌کنند. در موضوع بدهکاران بزرگ اقتصادی باید توجه داشته باشیم بسیاری از این افراد از ابتدا تمایلی به پرداخت بدهی نداشته‌اند و این امر موجب شده افرادی که به دنبال سرمایه‌گذاری و وام‌گیرنده واقعی بوده‌اند، کنار گذاشته شوند. وقتی بدهکاران بانکی بدهی خود را پرداخت نمی‌کنند، منابع بانکی بین چند بدهکار قفل می‌شود و سپرده‌گذاران نته‌ن‌ها دیگر تمایل به افزایش سپرده خود نزد بانک‌ها ندارند، بلکه سرمایه خود را وارد بازار ارز، سکه و مسکن می‌کنند و در نتیجه شاهد رشد تورم در این بخش‌ها خواهیم بود.

■ انتشار کامل اسامی ابربدهکاران بانکی، گامی برای شفافیت نظام بانکی

انتشار اسامی بدهکاران بانکی از این جهت اهمیت دارد که بیش از ۸۰ درصد تامین مالی طرح‌ها و بنگاه‌ها توسط بانک‌ها انجام می‌شود، بنابراین نظارت بر روند تامین مالی نظام بانکی ضروری است و باید از خلق پول جلوگیری شده و آثار تورمی آن نیز حذف شود.

همچنین در موضوع بدهکاران بزرگ اقتصادی باید توجه داشته باشیم بسیاری از این افراد از ابتدا تمایلی به پرداخت بدهی نداشته‌اند و این سرمایه‌ها را در کارهای غیرمولد و واسطه‌گری به کار بسته‌اند که نتیجه آن رشد تورم، عدم وصول سرمایه مردم و ورود سرمایه به بخش‌های غیرمولد

که انتشار عمومی و رسانه‌ای فهرست چند صد نفره بدهکاران کلان بانکی در نهایت چه نفعی برای مردم، بانک‌ها و بانک مرکزی دارد یا خواهد داشت؟ درباره بانک مرکزی پاسخ این پرسش مشخص است، زیرا بانک مرکزی وظیفه دارد در اجرای قانون مصوب مجلس شورای اسلامی، لیست بدهکاران کلان بانکی هر بانک را بر مبنای معیارهای مشخص شده در قانون (بند «د» تبصره ۱۶ بودجه ۱۴۰۱) راستی‌آزمایی کرده و آن را در سایت خویش قرار دهد تا همگان از آن مطلع شوند.

بر اساس قانون بودجه، آمار بدهکاران کلان بانک‌ها باید توسط بانک مرکزی منتشر شود اما مجلس به بانک‌ها اجازه نداده است این آمار را که در واقع اطلاعات بانکی مردم است، رسانه‌ای و منتشر کنند. همچنین بر اساس مصوبه مجلس اینگونه آمارها باید تفکیک شده باشد و به تفکیک آمار مربوط به مانده تسهیلات کلان پرداخت شده به اشخاص مرتبط با ذی‌نفع واحد و تعهدات بانکی نظیر صدور ضمانتنامه بانکی یا اعتبار اسنادی را مشخص کرده باشد. افزون بر آن، آمار تفکیکی تسهیلات مورد نظر باید در بردارنده نرخ سود و مدت بازپرداخت تسهیلات، دوره تنفس، وضعیت بازپرداخت تسهیلات از حیث آنکه مطالبات بانک جاری است یا آنکه پرداخت تسهیلات به دلایل مختلف دچار تاخیر شده و بدهی جاری به بدهی معوق تغییر ماهیت داده و در یکی از طبقات مطالبات معوق بانک‌ها (شامل مطالبات سررسید گذشته، مطالبات معوق و مطالبات مشکوک‌الوصول) تغییر سرفصل داده است، باشد.

■ بی‌اعتمادی در صورت عدم مقابله با بدهکاران بانکی عدم معرفی بدهکاران بانکی و عدم مقابله با آنها موجب

مقررات بانک مرکزی، مطالبات بانک‌ها از مشتریان بدهکار به ۲ دسته کلی مطالبات جاری و مطالبات غیر جاری تقسیم می‌شود که مطالبات جاری آن دسته از مطالباتی است که روال پرداخت اقساط آن توسط مشتری بدهکار به طور معمول در جریان است.

اما مطالبات غیر جاری مطالباتی است که وام‌گیرنده یا تسهیلات‌گیرنده بنا به دلایل موجه یا دلایل غیر موجه، موفق به پرداخت بموقع اقساط آن نشده است. با توجه به مقررات موجود، مطالبات غیر جاری بانکی نیز در ۳ طبقه مطالبات سررسید گذشته، مطالبات معوق و بالاخره مطالبات مشکوک‌الوصول تقسیم می‌شود که هر یک مشخصات بانکی خاص خود را دارد. بدین ترتیب، ایراد اصلی لیست‌های بدهکاران بانکی آن است که دقیقاً مشخص نیست بدهی کدام بدهکار در دسته مطالبات جاری و کدام یک جزو مطالبات غیر جاری بانک‌ها قرار دارد. در نتیجه این شیوه اطلاع‌رسانی خود ضد شفافیت است و تر و خشک را با هم می‌سوزاند و تسهیلات‌گیرندگان با حسن نیت را هم از کرده خود یعنی پرداخت بدهی به بانک پشیمان می‌کند.

علاوه بر این مساله، پرسش دیگری که در این زمینه مطرح می‌شود آن است که معنای «ابربدهکار بانکی» چیست و در این فهرست‌ها، بدهکاران کلان بانکی با کدام معیار مشخص می‌شوند؟ آیا معیار همان ۱۰۰ میلیارد تومان بدهی بانکی است که وزارت امور اقتصادی و دارایی اعلام کرده یا آنکه بانک مرکزی معیاری متفاوت از وزارت اقتصاد برای تشخیص بدهکار کلان بانکی دارد؟ پرسش بعدی در این زمینه آن است

گروه اقتصادی: انتشار اسامی ابربدهکاران بانکی که از فروردین سال جاری کلید خورد از اقدامات مثبت نظام بانکی است. البته پس از انتشار اسامی، برخی کارشناسان ابهاماتی نظیر مشخص نبودن جاری و غیر جاری بودن تسهیلات کلان یا عدم انتشار افراد مرتبط با تسهیلات‌گیرندگان کلان را به این اقدام وارد کردند.

به گزارش «وطن‌امروز»، برخی گام‌های حکمرانی اقتصادی همچون شفافیت در نظام بانکی را بسیاری از کشورهای دنیا تجربه کرده‌اند، در حالی که در کشور ما همچنان در مقدمات بسیاری از مسائل نیز حرکت نکرده‌ایم. به عنوان مثال انتشار اسامی بدهکاران کلان یک اقدام رو به جلو است که هر چند بسیار دیر انجام شده است اما می‌تواند نخستین گام برای رسیدن به شفافیت حداکثری باشد. چندی پیش بانک مرکزی اسامی ابربدهکاران بانکی را پس از مدت‌ها بحث بر سر رسانه‌های کردن فهرست بدهکاران بزرگ بانکی، منتشر و اعلام کرد. یکی از نکاتی که با مشاهده لیست منتشر شده ابربدهکاران

مشخص می‌شود این است که بانک‌ها همه تسهیلات‌گیرندگان را یکسان تلقی کرده‌اند که موجب شده جامعه همه آنان را متمهم به چپاول منابع تسهیلاتی یا اعتباری بانک‌ها کند که عملی پسندیده نیست، زیرا آمدن نام هر شخص حقیقی یا حقوقی در این فهرست‌ها به معنای آن نیست که بدهی او تعدماً بازپرداخت نشده و به اصطلاح عامه، پول‌های بانک را نوش جان کرده است.

اشکال اصلی این فهرست آن است که تفکیکی بین مطالبات جاری و مطالبات غیر جاری بانک‌ها ایجاد نکرده است. طبق

گفت و گوی «وطن‌امروز» با کارشناس مرکز پژوهش‌های مجلس درباره فهرست منتشر شده بدهکاران کلان بانکی

بدهی جاری است یا غیر جاری؟

میثم خسروی ویشکایی: درباره فهرست منتشر شده تسهیلات کلان، فارغ از اینکه ارقام بدهی چقدر است، باید مشخص شود آیا این بدهی جاری است یا غیر جاری

کارشناس مسائل اقتصادی افزود: درباره تسهیلات تعهدات، بانک فارغ از اینکه اساساً آن تسهیلات نکول شده است و فرد دریافت‌کننده، تسهیلات دریافتی را منظم پرداخت می‌کند یا خیر، باید این را بر مبنای ریسک تمرکز افشا کند. ■ تسهیلات کلان افراد مرتبط منتشر نشده است خسروی ویشکایی با تصریح این موضوع که تسهیلات کلان افراد مرتبط هنوز منتشر نشده است، گفت: قانون بودجه بند «د» تبصره ۱۶ حکم می‌کند تسهیلات و تعهدات کلان و اشخاص مرتبط را منتشر کنند، به این ترتیب که افراد مرتبط پایه زیرمجموعه بانک چقدر تسهیلات گرفته‌اند.

وی ادامه داد: اشخاص حقیقی مرتبط با بانک یعنی اعضای هیات‌مدیره، اعضای هیات عامل، خانواده‌های آنها و بستگان درجه یک، چقدر از تسهیلات بانکی بهره‌مند شده‌اند؛ اینها اشخاص مرتبط هستند که بانک مرکزی فهرست آنها را منتشر نکرده است.

خسروی ویشکایی با بیان اینکه قرار نیست بانک از عموم مردم جذب سپرده داشته باشد اما تسهیلات کلان را به گروه خود پرداخت کند، گفت: باید یک عدالت در این پرداخت‌ها برقرار باشد، زیرا زمانی که بانک به شرکت زیرمجموعه خود وام و تسهیلات اعطا می‌کند، عمدتاً ضوابط اعتباری و ضوابط جلوگیری از غیر جاری شدن مطالبات را رعایت نمی‌کند.

کارشناس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ادامه داد: بانک اگر از یک شرکت وثیقه می‌گیرد از شرکت‌های زیرمجموعه خود وثیقه دریافت نمی‌کند

عضو گروه بازارهای مالی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «وطن‌امروز»، درباره افشای اطلاعات تسهیلات کلان گفت: این واژه به نوعی با بار منفی استفاده می‌شود، در حالی که بنا بر منطق قانون بودجه، اساساً این افراد کسانی نیستند که نمی‌خواهند پول بانک‌ها را پس بدهند.

میثم خسروی ویشکایی افزود: منظور از بدهکار کسی است که به هر دلیلی از بازپرداخت بدهی خود امتناع می‌کند اما کسانی که اکنون اسامی آنها منتشر می‌شود، دارای بدهی جاری هستند، به این معنا که بموقع پول خود را باز پرداخت می‌کنند و فقط به واسطه اینکه اندازه کسبوکار آنها اندازه بزرگی بوده است، در اندازه بزرگی نیز تسهیلات دریافت کرده‌اند.

وی با بیان اینکه این تسهیلات یا به منظور سرمایه در گردش یا راه‌اندازی خط تولید که نیازمند سرمایه ثابت خیلی زیادی است، دریافت شده، گفت: باید مراقب باشیم حتی از این افراد ضایع نشود.

وی ادامه داد: زمانی که به شخصی بیش از حد تسهیلات پرداخت می‌شود، به تبع آن سودآوری و سلامت بانک به سلامت سودآوری دریافت‌کننده تسهیلات گره می‌خورد. خسروی ویشکایی با بیان اینکه منطق ریسک تمرکز خود را در قالب تسهیلات و تعهدات کلان نشان می‌دهد، گفت: منطق شایع اطلاعات تعهدات و تسهیلات کلان این است که اگر بانک خواست ریسک تمرکز قبول کند و رفتار پرریسک داشته باشد، باید به همه ذی‌نفعان از جمله سپرده‌گذاران و سهامداران اعلام کند چنین ریسکی را پذیرفته است.

می‌کنند که اینقدر دارایی‌های نقد یا شبه‌نقد مثل اوراق دولتی داشته باشید یا معادل سپرده‌های فرار، منابع نقد هم داشته باشید که اگر سپرده‌گذار مراجعه کرد، منابع کافی در اختیار بانک باشد.

خسروی ویشکایی رکن سوم را شفافیت و نظم بازار برشمرد و گفت: این جزو استانداردهای بین‌المللی (IFRS) است. بر این اساس، بندهای تسهیلات افشای اطلاعات و ریسک تسهیلات کلان را منتشر کنند و به اطلاع همه ذی‌نفعان برسانند.

وی ادامه داد: این امر اگر اجرا شود، هم‌استای شفافیتی است که در کشور ما با کشورهای دیگر انجام می‌شود.

درباره نقش نظارتی بانک مرکزی در موضوع دریافت‌کنندگان تسهیلات کلان، نیز گفت: بانک مرکزی نقش نظارتی خود را انجام می‌دهد؛ تکلیف بودجه‌ای بانک مرکزی این بود که تا پایان خرداد این فهرست را منتشر کند که این کار را در زودتر از موعد تعیین شده انجام داد. خسروی ویشکایی عملکرد بانک مرکزی را در افشای اطلاعات تسهیلات کلان مثبت عنوان کرد و گفت: این فهرست باید تکمیل شود.

کارشناس مرکز پژوهش‌های مجلس در عین حال افزود: به طور کلی بانک مرکزی در دوره‌های قبلی مدیریت یک دستورالعمل درباره شفافیت موسسات مالی و اعتباری داده بود که بانک‌ها باید بر اساس موارد قید شده در قانون بودجه اطلاعات خود را در سایت قرار دهند. اما هیچ بانکی آن را اجرا نکرده و در این موضوع بانک مرکزی مقصر است. در واقع بانک مرکزی در الزام بانک‌ها در اجرای مصوبه خود به بانک‌ها کوتاهی داشته است.

وی گفت: با کلیات افشای اطلاعات موافق هستیم اما چند انتقاد اساسی به این موضوع وجود دارد؛ نخست اینکه این افشای تسهیلات در منطقه تمرکز ریسک در بانکداری نبوده، زیرا بر اساس نسبت سرمایه پایه، اگر ریسکی وجود دارد، باید اعلام شود.

کارشناس مسائل اقتصادی در ادامه، انتشار جزئیات را یک ضرورت در منطق افشای اطلاعات بیان کرد و گفت: فارغ از اینکه ارقام بدهی چقدر است، باید مشخص شود آیا این بدهی جاری است یا غیرجاری؟

خسروی ویشکایی توضیح داد: این نوع از انتشار اطلاعات این تصور را ایجاد کرده که همه دریافت‌کنندگان این تسهیلات، کلاهبردار هستند، یعنی اینگونه برداشت شده که این تسهیلات غیرجاری است اما در فهرست منتشر شده، این امر مشخص نیست. وی ادامه داد: به نظر می‌رسد منطقی که در قانون بودجه آمده، منطق کامل تر و قابل دفاع‌تری است و باید روی آن تمرکز شود.

■ بانک‌ها طبق مقررات باید فهرست تسهیلات کلان و اشخاص مرتبط را منتشر کنند

کارشناس مسائل اقتصادی گفت: کمیته نظارت بانکی (بسال) به عنوان مرجع مقررات‌گذاری و نظارت بانکی ۳ رکن را برای نظارت بر بانک‌ها معرفی می‌کند. رکن اول، الزامات سرمایه‌های است، یعنی نسبت کفایت سرمایه یا نسبت‌های اهرمی. رکن دوم الزاماتی است که روی دارایی‌های بانکی قرار می‌دهند، مثلاً بانک‌ها را ملزم

و این ریسک به همه ذی‌نفعان از جمله سهامداران و سپرده‌گذاران تحمیل می‌شود.

وی با تأکید بر ضرورت اعلام ریسک اعطای تسهیلات بانک‌ها به ذی‌نفعان گفت: همه ذی‌نفعان باید در جریان باشند که بانک چنین ریسکی را انجام داده؛ منطق این نوع افشای تسهیلات این است.

■ افشای اطلاعات مثبت اما فهرست ناقص است کارشناس مسائل اقتصادی با بیان اینکه اقدام وزارت اقتصاد مبتنی بر منطق ریسک نبود، اضافه کرد: اساساً اسامی کسانی که به بانک‌ها بدهی داشتند، در این فهرست منتشر شد.

خسروی ویشکایی فهرست منتشر شده دریافت‌کنندگان تسهیلات کلان را دارای ایراداتی عنوان کرد و افزود: فهرست منتشر شده از سوی بانک مرکزی درباره تسهیلات کلان نیز ناقص بوده و یکسری از جزئیات در این فهرست نیامده است.